

RAPPORT VAN BEVINDINGEN

ONDERZOEK BIJ

VSO ALTRA COLLEGE VOOR ZMOK LOCATIE DE KOPPELING

Plaats: Amsterdam

BRIN-nummer: 071Q

Onderzoek uitgevoerd op: 27 oktober 2009

Conceptrapport verzonden op: 28 januari 2010, H2879106

Rapport vastgesteld te Utrecht op: 3 maart 2010, H2890530

Reproductie van het rapport zonder toestemming van de inspectie of de school/instelling vindt niet plaats anders dan in zijn volledige vorm.

1. INLEIDING

De Inspectie van het Onderwijs heeft op 27 oktober 2009 een onderzoek uitgevoerd op het Altra College voor vmbo locatie De Koppeling te Amsterdam, om na te gaan of er sprake is van tekortkomingen in de kwaliteit van het onderwijs en/of de naleving van wet- en regelgeving. De locatie De Koppeling betreft een vso-afdeling inclusief behandelcentrum voor jongeren met zeer ernstige gedragsproblemen.

Het Altra College omvat onder andere ook nog de volgende locaties:

- Centrum Oud-West
- Haarlemmermeer (Hoofddorp)
- Zuidoost
- West
- Bascule/AMC
- Bascule Extern
- Zaanstreek (Krommenie)
- Waterland (Purmerend)
- Noord
- Oost
- Altra Tienermoeders
- Amsterbaken (voorheen JOC)
- Bascule Forensische afdeling

De bovenstaande locaties, behalve het Amsterbaken en locatie Altra Tienermoeders, zijn bezocht in de periode van 29 september tot en met 26 november 2009.

Het voorliggende rapport heeft betrekking op de kwaliteit van het onderwijs op de locatie De Koppeling in Amsterdam.

Aanleiding

De aanleiding voor dit onderzoek is het volgende. Het Altra College is voor het laatst met een periodiek kwaliteitsonderzoek (PKO) door de inspectie bezocht in 2005. Een aantal locaties waren toen nog niet in beeld waaronder locatie De Koppeling. Bij het nu uitgevoerde onderzoek in 2009 beoordeelt de inspectie de kwaliteit van de school en gaat tevens na of de wettelijke voorschriften worden nageleefd.

Toezichthistorie

Voor de locatie De Koppeling in Amsterdam is er geen toezichthistorie omdat deze locatie nog maar kort bestaat. De locatie is in maart 2007 van start gegaan.

Onderzoeksoopzet

De inspectie heeft bij het onderzoek gebruik gemaakt van alle kernindicatoren, aangevuld met indicatoren die betrekking hebben op de kwaliteitszorg. De indicatoren van kwaliteitszorg zijn toegevoegd omdat er geen gegevens over de kwaliteitszorg van deze locatie bekend zijn. De inspectie brengt nu de beginsituatie in kaart. Alle toegevoegde indicatoren staan cursief in het profiel (indicator 1.1 t/m 1.8).

Deze rapportage is gebaseerd op:

- Onderzoek en analyse van documenten en gegevens over de school die bij de inspectie aanwezig zijn.
- Analyse van de schoolontwikkeling c.q de rapportages van de school.
- Onderzoek op locatie, waarbij:
 - schooldocumenten zijn bestudeerd;
 - de onderwijspraktijk is geobserveerd in 4 groepen: de klassen A, B, C en F;
 - gesprekken met individuele leerlingen zijn gevoerd;
 - gesprekken met de sectormanager, teamleider, onderwijsbegeleider, GZ-psycholoog en de Kinder- en Jeugdpsychiater;
 - het eindgesprek is gevoerd met de directie en een vertegenwoordiger van het bevoegd gezag.

Toezichtkader

De inspectie heeft zich bij haar onderzoek gebaseerd op het Toezichtkader (voortgezet) speciaal onderwijs 2005. In het jaarplan verantwoordt de inspectie welke wettelijke aspecten zijn onderzocht. Deze documenten zijn te vinden op www.onderwijsinspectie.nl.

Opbouw rapport

In hoofdstuk 2 staan de bevindingen uit het onderzoek op het gebied van de onderwijskwaliteit en de wettelijke voorschriften. Dit wordt gevolgd door een beschouwing waarin tekortkomingen worden toegelicht en waar mogelijk de schoolontwikkeling in samenhang wordt beschreven. Hoofdstuk 3 geeft het toezichtarrangement weer.

2. BEVINDINGEN Altra College locatie De Koppeling

2.1 Kwaliteits- en nalevingsprofiel

In onderstaande tabel vermeldt de inspectie welke indicatoren in dit onderzoek zijn betrokken en tot welke bevindingen het onderzoek heeft geleid. De nummering in de tabellen verwijst naar het volledige waarderingskader (voortgezet) speciaal onderwijs. De bevindingen zijn weergegeven in de vorm van een score. De score geeft aan in welke mate de betreffende indicator gerealiseerd is. De inspectie heeft daarnaast onderzocht of wordt voldaan aan de naleving van enkele wettelijke voorschriften.

Legenda:

1. slecht;
2. onvoldoende;
3. voldoende;
4. goed;
5. niet te beoordelen (alleen bij opbrengsten).

Cyclisch proces kwaliteitszorg	1	2	3	4
1.1 De school heeft inzicht in de verschillen onderwijsbehoeften van haar leerlingenpopulatie.			●	
1.2 De school hanteert een onderwijsconcept dat aansluit bij haar leerlingenpopulatie.			●	
1.3 De school evalueert jaarlijks systematisch de kwaliteit van haar opbrengsten.		●		
1.4 De school evalueert regelmatig het leren en onderwijzen.		●		
1.5 De school evalueert regelmatig de leerlingenzorg.		●		
1.6 De school werkt planmatig aan verbeteractiviteiten.			●	
1.7 De school borgt de kwaliteit van het leren en onderwijzen en de leerlingenzorg.		●		
1.8 De school rapporteert aan belanghebbenden inzichtelijk over de gerealiseerde kwaliteit van haar onderwijs.		●		
Systeem van leerlingenzorg	1	2	3	4
3.1 De commissie voor de begeleiding bepaalt de onderwijsrelevante beginsituatie van de leerlingen.			●	
3.3 De school stelt een handelingsplan vast in overeenstemming met de ouders.			●	
3.5 De school gebruikt een samenhangend systeem van instrumenten en procedures voor het volgen van de vorderingen en ontwikkeling van de leerlingen.		●		
3.8 De commissie voor de begeleiding evalueert de uitvoering van het handelingsplan.		●		
Functionaliteit handelingsplanning	1	2	3	4
4.1 De leerinhouden komen overeen met de afspraken in de documenten voor handelingsplanning.			●	
Leerstofaanbod	1	2	3	4
5.1 De school hanteert een leerstofaanbod voor de schoolse vakken.			●	
5.4 Het leerstofaanbod sluit aan op het uitstroomperspectief van de leerlingen.			●	
5.5 Het leerstofaanbod maakt het mogelijk gericht in te spelen op verschillen tussen leerlingen.			●	
Onderwijstijd	1	2	3	4
6.3 De teamleden maken efficiënt gebruik van de geplande onderwijstijd.			●	
6.4 De school stemt de hoeveelheid tijd af op de onderwijsbehoeften van (individuele) leerlingen.		●		

(Ortho)pedagogisch handelen	1	2	3	4
7.2 De teamleden gaan op een respectvolle wijze met de leerlingen om.				●
7.4 De teamleden handhaven de gedragsregels.			●	
7.6 De teamleden stemmen hun (ortho)pedagogisch handelen af op de onderwijsbehoeften van de leerlingen.			●	

(Ortho)didactisch handelen	1	2	3	4
8.2 De leraren leggen duidelijk uit.			●	
8.4 De leraren stimuleren de leerlingen tot denken.			●	
8.5 De leraren realiseren een taakgerichte werksfeer.			●	
8.7 De leraren stemmen de instructie en verwerking af op de onderwijsbehoeften van de leerling.			●	

Actieve en zelfstandige rol leerlingen	1	2	3	4
9.1 De leerlingen zijn actief betrokken bij de onderwijsactiviteiten.			●	
9.3 De leerlingen hebben verantwoordelijkheid voor de organisatie van hun leerproces, die past bij hun ontwikkelingsniveau.		●		

Schoolklimaat	1	2	3	4
10.1 De school heeft inzicht in de beleving van de sociale veiligheid door leerlingen en personeel en in de incidenten die zich op het gebied van sociale veiligheid op school voordoen.		●		
10.2 De school heeft een veiligheidsbeleid gericht op het voorkomen van incidenten in en om de school.			●	
10.3 De school heeft een veiligheidsbeleid gericht op afhandeling van incidenten in en om de school.			●	
10.4 De leerlingen en de teamleden voelen zich aantoonbaar veilig op school.			●	

Opbrengsten	1	2	3	4	5
11.4 De resultaten van de leerlingen aan het einde van de schoolperiode liggen ten minste op het niveau dat op grond van de kenmerken van de leerlingen mag worden verwacht					●

Wet- en regelgeving	ja	nee
De school heeft de vastgestelde schoolgids aan de inspectie toegestuurd (WEC, artikel 27).	●	
De school heeft het vastgestelde schoolplan aan de inspectie toegestuurd (WEC, artikel 27).	●	
De onderwijstijd voldoet aan de wettelijke voorschriften (WEC, artikel 11).		●

2.2 Beschouwing

Algemeen beeld

Het Altra College, locatie De Koppeling, is in maart 2007 gestart in het gebouw van een voormalig justitiële jeugdinstelling (JJI) te Amsterdam. Na een moeizame start met personele wisselingen is er sinds vorig schooljaar een stabiel team werkzaam. De school is er in geslaagd om in de korte tijd van haar bestaan een professionele schoolcultuur neer te zetten. De leerlingen functioneren binnen een veilige en stimulerende leeromgeving. Dit is een prestatie omdat de leerlingenpopulatie voortdurend wisselt vanwege de korte opnameduur van leerlingen. Het is om die reden extra moeilijk om in een korte periode op basis van een zorgvuldige inschatting per leerling de meest passende leerdoelen te stellen en uit te werken in een onderwijsprogramma. Toch slaagt het team hier voor een groot deel in.

De school kan zich verder professionaliseren door meer evaluatiegegevens te betrekken bij de schoolontwikkeling. Daarnaast is het van belang om een ontwikkelplan te maken waarbij op basis van een stappenplan concrete doelen voor de schoolontwikkeling worden gesteld.

Twee van de vier normindicatoren betreffende het systeem van leerlingenzorg zijn als onvoldoende beoordeeld. De school maakt geen gebruik van een instrument om de sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerlingen te volgen en daarom is het toetsinstrumentarium op dit moment onvoldoende. Daarnaast is ook de evaluatie van de handelingsplannen onvoldoende scherp, vooral ten aanzien van de eerder gestelde didactische doelen. Volgens de beslisregels kent de inspectie om deze reden aan de school een aangepast arrangement toe.

Voor wat betreft de nalevingsaspecten zijn er tekorten in de wettelijk verplichte minimale onderwijstijd (WEC artikel 11, lid 4).

In onderstaande tekst licht de inspectie haar bevindingen toe.

Toelichting

Kwaliteitszorg Altra-breed (bovenschools)

Een positieve ontwikkeling die Altra-breed is ingezet, is dat leerlingen sinds kort op de meeste locaties ook AKA-certificaten kunnen behalen. Daarnaast kunnen leerlingen vmbo-t-examens en/of IVIO-examens afleggen. De mogelijkheid voor het doen van examens maakt het onderwijs doelgericht en biedt de leerlingen tevens een extra prikkel om te investeren in de eigen ontwikkeling.

Het Altra College heeft in augustus 2009 een Kwaliteitsmanagement-systeem (KMS) in gebruik genomen. Met dit systeem heeft de overkoepelende Stichting Altra al eerder, namelijk in 2008, het HKZ-certificaat (Harmonisatie Kwaliteitsbeoordeling in de Zorgsector) gekregen. Dit kwaliteitsmodel is vooral gericht op beheersing en management van de organisatie. Binnen dit model heeft de school het Altra College in 2009 een bovenschoolse visie geformuleerd en vervolgens op de negen onderliggende organisatievelden binnen het model algemene doelen beschreven.

Jaarplannen

Vanuit deze organisatievelden hebben alle afdelingen ofwel locaties van het Altra College in 2009 voor het eerst een A3-jaarplan geschreven. Binnen de negen organisatievelden hebben de afzonderlijke locaties doelen opgesteld, die onderling een hoge mate van overlap vertonen. Maar de doelen zijn niet tot stand gekomen op grond van een (systematische) evaluatie, want de school gebruikt namelijk geen zelfevaluatie-instrument. Ook worden ouders/verzorgers en leerlingen niet betrokken bij de kwaliteitszorg en daarnaast zeggen ook leraren op verschillende locaties dat zij weinig worden betrokken bij het bovenschoolse beleid. Dit beeld wordt bevestigd door de resultaten van de Gezondheidsmeter die op de meeste locaties door de leraren zijn ingevuld.

De inspectie constateert bovendien, dat er in zijn geheel weinig overlap is tussen de organisatievelden binnen het Altra-model en de kwaliteitsaspecten die de inspectie in haar waarderingskader hanteert. Want niet alleen kent het model geen evaluatie van de leerlingenzorg, maar ook komt (evaluatie van) het pedagogisch en didactisch handelen van leraren in dit model niet voor. Mede daardoor bevatten de jaarplannen op de locaties nauwelijks verbeterpunten op het gebied van het leren en onderwijzen en ook de leerlingenzorg, terwijl dit voor de inspectie juist belangrijke kwaliteitsgebieden zijn.

Verder staat in de kolom 'tijdpad' van de jaarplannen vaak genoemd dat het proces 'doorlopend' is en ontbreekt een gefaseerde planning voor de verbeteractiviteiten. Ook is het borgen van verbeteringen niet in het model opgenomen en evenmin beschikken de locaties over een rapportage over de eerder gerealiseerde kwaliteit. De locaties hebben zelfs geen zorgplan waarin procedures en schoolspecifieke zaken zijn vastgelegd. Tot slot kent het model geen evaluatie van de leerresultaten, ofwel de opbrengsten van het onderwijs.

Kortom, een groot aantal indicatoren binnen het kader van de Inspectie van Onderwijs komt niet voor in het gehanteerde kwaliteitsmodel van het Altra College. Daardoor pakt de beoordeling van de kwaliteitszorg op de verschillende locaties vrij negatief uit. Alleen wanneer op een afzonderlijke locatie van het Altra College specifiek aandacht is of wordt besteed aan een bepaald onderdeel, kan de bijbehorende indicator op die locatie op een voldoende beoordeling uitkomen.

Kwaliteitszorg op de locatie De Koppeling

De school heeft continue aandacht voor de professionalisering en de positionering van de school. Vanuit de zorgbehoeften van de leerlingen worden keuzes gemaakt voor de organisatie van het onderwijs en de samenstelling van de groepen. In protocollen worden zaken vastgelegd en gebundeld tot het kwaliteitshandboek van de school, bijvoorbeeld: veiligheid, klassenmanagement en zorg. Het team, onder leiding van de teamleider, legt de lat voor de kwaliteit hoog en de leraren reflecteren regelmatig op het eigen handelen. De zorg van leerlingen heeft prioriteit binnen de school.

Op school- en/of bestuursniveau is er nog geen keuze gemaakt om (meet)instrumenten voor de kwaliteitszorg te gebruiken. Doordat dit instrument ontbreekt, komt de cyclus van kwaliteitszorg in gevaar. Er zijn wel ontwikkelpunten benoemd en deze zijn gedeeltelijk vastgelegd in de documenten over professionalisering en positionering. Het ontbreekt de school echter aan een totaal beeld van de schoolontwikkeling en een tijdpad. Wanneer er zicht is op uitkomsten van de genoemde onderdelen van kwaliteitszorg, is het voor de school mogelijk belanghebbenden adequaat te informeren.

De school wil zich de komende tijd richten op het evalueren van de opbrengsten, leren en onderwijzen en de leerlingenzorg. Het interne rendement van de leerlingen gedurende de opnameperiode is nog te weinig in beeld. Wanneer de school hier zicht op krijgt en zich onder andere doelen stelt en leerlingen volgt na uitplaatsing wordt het de school mogelijk opbrengsten

in kaart te brengen. De school richt zich bij het uitplaatsen van leerlingen op het vinden van een passende vervolgschool. Dat blijkt in de praktijk goed te lukken.

Systeem van leerlingenzorg en functionaliteit van handelingsplanning

Twee van de vier onderdelen van de leerlingenzorg zijn van voldoende kwaliteit. Afdeling De Koppeling gebruikt verschillende toetsinstrumenten om de beginsituatie per leerling vast te stellen. Maar voor de sociaal-emotionele ontwikkeling heeft de school nog geen instrument in gebruik en daarom is de indicator die hierop betrekking heeft als onvoldoende beoordeeld. De inspectie is van mening dat een school zoals het Altra College, die leerlingen heeft die allemaal zeer moeilijk opvoedbaar zijn, altijd gebruik dient te maken van een dergelijk instrument.

Alle handelingsplannen worden minimaal tweemaal per jaar geëvalueerd. Deze schriftelijke evaluatie bevat overwegend een terugkoppeling op de doelen die voor het gedrag en de werkhouding zijn opgesteld. De didactische doelen worden (nog) niet of nauwelijks genoteerd en geëvalueerd. Om die reden is indicator 3.8 als onvoldoende beoordeeld.

De commissie voor de begeleiding (CvB) slaagt erin om binnen de wettelijk gestelde termijn concrete handelingsaanbevelingen te doen. De structuur van het startdocument en handelingsplan is helder en efficiënt.

Op basis van de onderwijsrelevante beginsituatie worden de doelen voor het onderwijs gesteld. Vooral voor leerlingen die al enige tijd geen onderwijs hebben gehad, kost dat veel moeite. Hierdoor is het lastig om met het onderwijsaanbod aan te sluiten op de al aanwezige kennis en vaardigheden van leerlingen. Het ontwikkelingsperspectief van de leerling is nog niet expliciet en per leergebied, opgenomen in het handelingsplan. Desondanks heeft de school elke leerling voorzien van een uitstrooprofiel (van praktijkonderwijs tot havo en mbo). Leerlingen in de examengroep werken eraan om de school met een diploma en/of deelcertificaat te verlaten.

De school hanteert de toetsen van het onderwijsaanbod, maar deze zijn nog niet opgenomen in een adequaat leerlingvolgsysteem. De school voert overleg met de behandelgroep over de sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerlingen. Tevens worden de doelen volgens de handelingsplanning geëvalueerd tijdens de leerlingbesprekingen. Alle leerlingen worden elke week met alle leraren en de diverse deskundigen besproken.

De functionaliteit van de handelingsplanning is als voldoende beoordeeld. Het handelingsplan is voor de leraren voldoende sturend en ondersteunend voor de inrichting voor het onderwijsleerproces.

Onderwijsleerproces

Zowel pedagogisch als didactisch beschikt het huidige team over voldoende kwaliteiten. De leerlingen zijn over het algemeen goed betrokken bij de activiteiten. Uitgangspunt van het handelen binnen de school is een positieve maar duidelijke pedagogische aanpak van de leerlingen. Het team kenmerkt zich dan ook door overwegend sterk pedagogisch handelen. Zo mogelijk bereidt een deel van de leerlingen zich voor op een regulier schoolexamen. Dit gebeurt zonodig in samenspraak met de school van herkomst. Met behulp van een leerstofplanner krijgen deze leerlingen verantwoordelijkheid voor het eigen leerproces. De planners worden (nog) niet gebruikt bij de leerlingen van de andere groepen.

Leerlingen ontvangen in de meeste gevallen een korte instructie waarna de leerlingen zelf aan de slag gaan. Tijdens het lopen van rondes worden individuele leerlingen zonodig verder geholpen. Daarnaast heeft de inspectie geconstateerd dat de activiteiten van de leerlingen kunnen worden gekenschetst als 'zelfstudie'; ze gaan verder waar ze gebleven zijn en bij knelpunten vragen ze de leraar om hulp. Het didactisch handelen van de leraren blijft hierdoor in een aantal situaties

beperkt tot het beantwoorden van de vragen van leerlingen. Het onderdeel van de les waarin de leraar instructie geeft is daardoor niet altijd te onderscheiden van de verwerkingsfase.

Schoolklimaat en inzicht in veiligheidsbeleving

Altra-breed is een uitgebreid veiligheidsbeleid beschreven. Dit betreft zowel een preventief beleid dat is gericht op het voorkomen van incidenten, als een curatief beleid dat is gericht op de afhandeling van incidenten in en om de school. Dit verklaart de voldoende oordelen op de indicatoren 10.2 en 10.3. Daarnaast wordt op alle locaties een incidentenregistratie bijgehouden. Maar schoolbreed is er geen inzicht in de veiligheidsbeleving van de leerlingen en van het personeel doordat deze nog niet periodiek wordt gepeild (indicator 10.1).

Tijd

De inspectie stelt de leertijd op De Koppeling expliciet aan de orde in deze rapportage. Tijdens de opname van de leerlingen in De Koppeling wordt veel tijd besteed aan de behandeling. Voor een groot deel van de leerlingen telt de school de behandeling en andere externe afspraken als leertijd. Een voorbeeld is hiervan de agressie regressie training (ART) van leerlingen; 65 procent van de leerlingen volgt deze training gedurende twaalf weken, driemaal per week, anderhalf uur per training. Tijdens het gesprek met de deskundigen en de teamleider is deze werkwijze aan de orde gesteld. De school voelt zich beperkt in de mogelijkheden om de trainingen buiten de leertijd te laten plaatsvinden.

Tevens maakt de school nog onvoldoende zichtbaar hoe, op basis van de onderwijsbehoeften van individuele leerlingen of groepen leerlingen, de leertijd waar nodig wordt gevarieerd.

Opbrengsten

De inspectie kan de resultaten van het onderwijs niet beoordelen. Deels komt dit doordat de school nog geen ontwikkelingsperspectieven voor de leerlingen heeft opgesteld en daardoor niet kan nagaan of leerlingen zich naar verwachting ontwikkelen. Aan de andere kant ontbreken (nog) standaarden waaraan de opbrengstgegevens van scholen kunnen worden afgemeten en ontbreekt het de school aan een compleet toetsinstrumentarium.

3. TOEZICHTARRANGEMENT

De kwaliteit van het onderwijs vertoont belangrijke tekortkomingen en is als zwak beoordeeld. Om deze reden kent de Inspectie van het Onderwijs aan het Altra College locatie De Koppeling, een aangepast arrangement toe. De locatie De Koppeling valt onder intensief toezicht.

Met het bevoegd gezag is afgesproken dat de onderwijskwaliteit in de tweede helft van 2010 weer van voldoende niveau is. De inspectie voert indien mogelijk aan het eind van 2010 een beperkt onderzoek uit om na te gaan of de tekortkomingen zijn opgeheven.

Tekortkomingen in de naleving

Er is een tekortkoming in de naleving van enkele wettelijke voorschriften, namelijk de onderwijstijd.

Onderwijstijd

- De school heeft te weinig onderwijstijd gepland (WEC artikel 11, lid 4).

De Inspectie van het Onderwijs heeft de volgende afspraken gemaakt met het bevoegd gezag: Tijdens het schoolbezoek zijn tekortkomingen geconstateerd ten aanzien van de naleving van de wettelijke voorgeschreven minimale onderwijstijd (WEC artikel 11, lid 4). De maatregelen zijn op 7 januari 2010 besproken met het bevoegd gezag en alle afspraken die hieruit voortvloeien zijn vervolgens vastgelegd in een overzicht met afspraken.